

De val van Haman, Esther 7:1 - 8:2

Broeders en zusters, gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Het bijbelboek Esther blijft een opmerkelijk boek. Een van de redenen is wel dat in het hele boek nergens de naam van de Here God voorkomt. Ook weten we nauwelijks iets over Esthers relatie met de Here God. De enige aanwijzing lijkt haar oproep te zijn aan haar Joodse volksgenoten om te vasten, omdat ze binnenkort naar de koning zal gaan om voor haar Joodse volksgenoten te pleiten. En toch heeft het volk Israël ervoor gekozen om het bijbelboek Esther op te nemen in de canon van de bijbel. En nog altijd wordt tijdens het Joodse Poerimfeest uit het boek Esther gelezen, om het volk er aan te herinneren hoe het op wonderlijke manier gered is van de ondergang.

God wordt niet genoemd in dit bijbelboek. Je kunt hooguit zeggen dat Gods handelen op de achtergrond aanwezig is. En misschien heeft de schrijver daar ook wel heel bewust voor gekozen. Je moet God als het ware zoeken in dit boek. De geschiedenis van Esther is een aaneenreiking van toevalligheden.

Toevallig komt het gewone Joodse meisje Hadassa of Esther aan het hof van Ahasveros omdat zij de miss-verkiezing wint, toevallig ontdekt Mordechai een samenzwering tegen de koning, toevallig kon de koning niet slapen, toevallig wordt hem precies dat stukje uit de kronieken voorgelezen hoe Mordechai een samenzwering tegen de koning had ontdekt, toevallig stond juist Haman in de voorhof toen de koning advies nodig had, toevallig.....en zo kunnen we nog wel even doorgaan. Maar is toevallig wel zo toevallig? Of mogen we in al deze toevalligheden de hand van God zien. Iemand zei eens 'toeval is God incognito'. En zou dat hier ook niet zo zijn? God die zo onnoemelijk trouw is. We zeggen het elke kerkdienst weer 'God laat niet los wat Zijn hand begon'. En zou het niet deze trouw van God zijn, die zelfs een menselijkerwijs onomkeerbare zaak als een wet van Meden en Perzen weet om te keren ten goede voor Zijn oogappel, het Joodse volk. Al voor de ballingschap had Hosea gezegd dat God zijn volk niet zal prijsgeven. En nu zien we hoe waar deze woorden zijn. Dat is nu typisch onze God. Maria, de moeder van Jezus zal er later uit volle borst over zingen: *God trekt zich het lot aan van Israel, zijn dienaar, zoals Hij aan onze voorouders heeft beloofd: Hij herinnert*

zich zijn barmhartigheid jegens Abraham en zijn nageslacht, tot in eeuwigheid (Lucas 1:54). Daarom mogen we ook gerust in het ontstaan van de Joodse staat Israël in 1948, nadat 'de Haman uit onze tijd: Adolf Hitler' geprobeerd heeft de Joden uit te roeien, de onzichtbare hand van God zien. Ook toen was er een uitzichtloze situatie die door God werd omgekeerd. Tot op de dag van vandaag mogen wij meemaken dat God zich het lot van zijn volk aantrekt en hen weer aan het thuis halen is. En zou wat voor het Joodse volk geldt ook niet voor ons persoonlijk gelden? Gods leiding is in allerlei toevalligheden die ons overkomen ook aanwezig. Hoe vaak zijn niet kleine toevalligheden keerpunten in ons leven? Misschien wil het boek Esther ons dat ook wel leren. Zoals je Gods handelen moet zoeken in het boek Esther, zo mogen wij ook op zoek naar Gods handelen in ons leven. Hij is er wel! In gewone gebeurtenissen, in toevalligheden, in alledaagse omstandigheden. Maar je moet Hem wel zoeken. In onze gemeente vertelde een oude zuster me onlangs dat zich zorgen had gemaakt. Haar huisje is verkocht en er is nog geen plaats in het bejaardenhuis. Maar nu had zij de leuke gewoonte om op haar verjaardag de Psalm van haar leeftijd te lezen. Daarom las ze op haar verjaardag Psalm 84. *Zelfs vindt de mus een huis o Heer....* Op diezelfde dag hoorde ze Psalm 84 voor de radio en kreeg ze ook nog een ansichtkaart uit de gemeente met Psalm 84. Voor deze zuster staat het als een paal boven water. Als God voor musjes zorgt, dan zorgt Hij ook voor mij. Toevallig....? Ik denk van niet, maar je moet wel opletten, anders gaat het maar zo aan je voorbij. Maar wie er oog voor heeft ontdekt het: ons leven is in Zijn hand en ook voor ons geldt dat Hij zich ons lot aantrekt. Paulus jubelt erover in Romeinen 8: niets kan ons buiten het bereik van Zijn liefde brengen. Niemand kan ons roven uit Zijn hand.

Dat is het eerste leerpunt voor ons vandaag. God handelt in het verborgene, ook in ons leven. Zie je dat? Ook in jouw gewone leventje van vandaag?

Het tweede leerpunt is de houding van Haman. In Nederland kennen we een aantal spreekwoorden, die aan de bijbel ontleent zijn. Twee daarvan zijn zonder meer van toepassing op Haman. *'Hoogmoed komt voor de val'*. Woorden die we letterlijk tegenkomen in Spreuken 16:18 NBV. En *'wie een kuil graaft voor een ander valt er zelf in'*, ook deze woorden vinden we terug in Spreuken, namelijk in hoofdstuk 26 vers 27 NBV.

Het 7^e hoofdstuk van Esther gaat helemaal over de val van Haman. Haman was de gevierde jongen. Hij was na Ahasveros, de grootste in het hele rijk. En dat wilde hij weten ook. Als Haman in de Koningspoort kwam vielen alle hoge functionarissen op hun knieën en bewezen Haman eer. Iedereen - behalve de Jood Mordechai dan - knielde voor hem neer. We weten niet of Mordechai dit weigerde uit religieuze motieven of uit trots. Het boek Esther geeft als enige reden aan dat Mordechai een Jood is. Als Haman hoort dat Mordechai weigert te knielen wordt hij woedend en neemt het besluit om Mordechai uit de weg te ruimen. Maar toen Haman hoorde dat Mordechai een Jood was, zon hij op middelen om alle Joden in het rijk om te brengen. Wat is dat toch, die haat tegen Gods volk, zou dat niet te maken hebben met haat tegen God zelf?

De aan narcisme grenzende hoogmoed van Haman komt ook heel sterk naar voren als hij voor de koning verschijnt en de koning hem advies vraagt, hoe er gehandeld moet worden om iemand eer te bewijzen. Haman, die stellig van mening was, dat de koning hem eer zou gaan bewijzen, adviseerde dat de betreffende persoon een koninklijk gewaad moet worden aangedaan. En met een koninklijke kroon op zijn hoofd, zittend op een koninklijk paard zou een van de rijksgroten roepend voor hem uit moeten lopen: *dit valt een ieder ten deel aan wie de koning eer wil bewijzen*. De hoogmoedige Haman zag het al voor zich. Als een vorst zou hij door de stad gereden worden. En de mensen zouden diep onder de indruk zijn. De koning stemde in met Hamans plan, maar tot Hamans grote schrik en diepe vernedering ontdekte hij dat Mordechai vereerd zou worden en dat hijzelf voor het paard moest uitlopen.

De hoogmoed van Haman komt ook naar voren als hij een etentje krijgt aangeboden bij de koning en de koningin. Tot twee maal toe zelfs. We lezen dat Haman vrolijk en goedgehumeurd bij het eerste etenje vandaan kwam (5:9). Het zal z'n ego wel gestreeld hebben. Want wie kan hem dat nu nazeggen: een etentje bij de koning en de koningin, hij Haman, hoogstpersoonlijk bij het koninklijk paar aan tafel.

Maar aan het eind van het tweede diner keren de zaken om. De geschiedenis kantelt. De hoogmoedige Haman komt ten val. Esther wijst Haman aan als de man die het gemunt heeft op haar en haar volk.

Hij daar, dat is Hem. Die ellendeling daar, Haman!

Haman krimpt ineen van angst. De hoogmoedige Haman, die anderen zo graag zag vol ontzag zien beven als hij voorbij komt, die ervan geniet als anderen plat op hun

gezicht gaan als ze hem zien, wordt een kleine jongen. Hij krimpt ineen. En als de koning, nadat hij – vanwege de spanning misschien – een luchtje heeft geschept, binnenkomt, vindt hij Haman aan de voeten van de koningin op de bank waarop Esther ligt. De angst heeft Haman ertoe gebracht om niet meer over het protocol na te denken, maar zich binnen de intieme cirkel van de koningin te begeven. Deze misstap zal hem de kop kosten. Haman, die om oneigenlijke redenen geprobeerd heeft de Joden uit te roeien, wordt zelf slachtoffer van een oneigenlijke aanklacht. De door angst beheerste Haman zal heus Esther niet echt hebben aangerand. Hij heeft wel wat anders aan zijn hoofd. Z'n eigen hagje. Hij moet zien dat hij het vege lijf redt. Maar dat gaat hem niet lukken. Eén van de knechten herinnert de koning fijntjes aan het feit dat Haman bij zijn huis een paal had neergezet voor Mordechai, de Jood. De knecht zegt niet dat Haman aan deze paal gehangen zal moeten worden, maar hij geeft natuurlijk wel de voorzet en de koning kopt hem erin. Zo werd Haman aan de paal gehangen die hij voor Mordechai had klaargezet. De hoogmoedige is ten val gekomen. Gevallen in de kuil die hij voor een ander groef. Ik citeerde net al uit de lofzang van Maria. Ook in de val van Haman klinken woorden van Maria door: *heersers stoot Hij van hun troon en wie gering is geeft Hij aanzien (Luk. 1:52)*. Haman, de Jodenhater, die alles op het spel zette voor eigen eer, valt van z'n voetstuk. Haman gaat roemloos af, hij wordt uit de geschiedenis geschreven. Hij wilde zich meten met de God van Israel. Hij verliest dramatisch. En Mordechai de Jood, in Hamans ogen een geringe, krijgt de positie en de bezittingen van Haman. Als tijdens het Joodse Poerimfeest het bijbelboek Esther wordt voorgelezen, trommelen de mensen op tafel, of draaien met een ratel als de naam van Haman valt. Zo viert men dat deze slechterik niet heeft gezegevierd maar het onderspit heeft moeten delven. Onze eerste reactie op het verhaal van Haman is ongetwijfeld ook dat hij zijn verdiende loon heeft gekregen.

Maar de bijbel wil ons ook in dit verhaal van Haman een spiegel voorhouden. Hoe is dat met mij? Huist er in mij ook iets van deze Haman. Verlang ik ook naar macht over anderen? Voel ik mij ook bedreigd als anderen mij niet waarderen zoals ik wil? Verlang ik naar wraak als ik mij in mijn trots voel aangevallen? Dit zijn allemaal doodnormale menselijke trekjes, die echt niet alleen bij het type Haman voorkomen. Natuurlijk, bij Haman, kwamen deze eigenschappen zò griezelig sterk naar buiten, maar als wij iets herkennen van deze gevoelens, laten we daar dan niet overheen

praten, maar ze belijden, en aan God vragen of Hij onze trots wil ombuigen naar nederigheid en onze wraakgevoelens naar vergeving. Laat je kneden, hervormen naar het beeld van Jezus Christus, die nooit eigen eer zocht, maar juist er voor koos om niet te veroordelen, maar te vergeven en te dienen.

We hebben nu al twee dingen ontdekt in deze wonderlijke geschiedenis. Het eerste is dat God in het verborgene werkt, door omstandigheden heen. Het tweede is het bijbelse principe dat de hoogmoedige vernedert wordt, en de nederige verhoogd. Soms gebeurt het al in dit leven, maar zeker is dat God in de wereld die komt zal gaan rechtzetten wat krom is.

Er is nog een derde punt waar ik graag met jullie naar wil kijken. (ja, ja, we maken er een echte drie-punten-preek van) En dat is het voorbeeld van Esther. Want Esther heeft een geweldig risico moeten nemen, om haar volksgenoten te verlossen. In feite gaf ze al haar zekerheden op voor de redding van haar volk. Esther was een schoonheid. Haar uiterlijk had haar aan de top gebracht. Zij werd miss-Perzië. Van de ene dag op de andere dag, werd een eenvoudig Joods meisje, met een knap koppie, een balling nog wel, die woonde bij haar verre neef en pleegvader Mordechaï, koningin aan het hof van Ahasveros. Zo werd zij één van de machtigste vrouwen in dat hele grote wereldrijk. Deze omkeringen van het ene uiterste naar het andere uiterste, zien we steeds terugkeren in het boek Esther. Esther de balling wordt koningin, De machtige Haman wordt vernederd, Mordechaï, de ter dood veroordeelde, wordt de tweede man in het rijk.

In de beginjaren lijkt Esther niet bepaald op die andere ballingen, Daniël en zijn vrienden. Daniël en zijn vrienden hadden de moed om aan het hof van Nebukadnezar zich te houden aan de Joodse wetten. Het bracht Daniëls vrienden in een vurige oven en Daniël in de leeuwenkuil. Esther lijkt zich veel meer te schikken in haar lot. We weten ook niet precies hoeveel keus ze daarin had. Haar voorgangster Vasthi heeft het wel aangedurfd om te weigeren als een lustobject te verschijnen voor een stelletje halfdronken kerels. Hoe dan ook, Esther, wordt naar de harem in de burcht Susan gebracht. Daar kreeg ze een maandenlange uitgebreide schoonheidsbehandeling, waarna het haar beurt was om met de koning te slapen. En dat zal heus niet bij slapen alleen gebleven zijn. Esther schikt zich in dit voor een Joodse ongebruikelijke lot. Ze verzwijgt zelfs haar afkomst. Maar als het leven van

haar volksgenoten op het spel komt te staan, wordt zij door de ontwikkelingen gedwongen om uit de kast te komen. Opeens zijn je schoonheid en je positie geen grote zekerheden meer. Esther moet alles opgeven. Het is hoogst ongebruikelijk dat wie dan ook zomaar naar de koning toe gaat. Volgens de etiquette van het hof mocht dat niet. Je kon alleen maar de koning benaderen als je door hem ontboden bent. Dat geldt zelfs voor de koningin. De koning benaderen, zoals Esther doet, kan haar gewoon het leven kosten. We zien dat menselijke zekerheden plotsklaps geen zekerheden blijken te zijn. Esther stelt haar leven in de waagschaal. *Kom ik om, dan kom ik om.* Nu komt het erop aan om kleur te bekennen. Esther doet het, zo voorzichtig mogelijk en ontdekt dat de koning haar welgezind is. Esther stijgt boven zichzelf uit. Ze krijgt zelfs iets van de allure van Mozes, die opkomt voor het volk na de zonde met het gouden kalf (Exodus 33:13-17). Als God niet meer met het volk wil verder trekken, komt Mozes voor het volk op. *‘Als U niet zelf meegaat, laat ons dan niet verder trekken. Hoe zou moeten blijken dat U mij goedgezind bent, mij en ook Uw volk, tenzij U met ons meegaat?’*

We leren in ieder geval uit de geschiedenis van Esther dat menselijke zekerheden geen echte zekerheden zijn. Het kan zijn dat je met je knappe uiterlijk een eind kunt komen. Het kan zijn dat je grote invloed kunt uitoefenen vanwege je hoge positie. Maar je kunt het ook zo maar op eens kwijt zijn. Bij Esther gebeurt dat uiteindelijk niet, maar die uitkomst stond lang niet vast.

En daarom mogen we onszelf ook de vraag stellen waar wij ons vertrouwen op stellen. We zijn geen koningen en koninginnen, maar we kunnen best denken dat we onze zaakjes aardig voor elkaar hebben. Maar in eens kun je je baan kwijt zijn en wie ben je dan? Op eens blijken die aandelen die je gekocht hebt, veel minder waard te zijn....en wie ben je dan? Of in eens blijkt je gezonde lichaam te haperen, en wie ben je dan? In eens merk je als in de spiegel kijkt, dat je rimpeltjes krijgt, of grijze haren....en wie ben je dan?

De bijbel roept ons op om ons leven niet op zand te bouwen maar op een rots. Menselijke zekerheden zou je zand kunnen noemen. Jezus Christus is een Rots. We mogen bouwen op Hem. In het boek Esther hebben we gezien dat de rollen verschillende keren zijn omgedraaid. De balling wordt koningin, de tweede man van het rijk delft het onderspit. Die omkering zien we ook bij Jezus. Maar dat overkwam Hem niet, daar koos Hij voor. De koning werd slaaf. Deze daad van zelfopofferende

liefde bracht Hem uiteindelijk aan het kruis. Zo laat Hij Zijn liefde voor ons zien, Zo kocht Hij ons vrij uit ons slavenbestaan, zodat ook wij ook die weg van omkering mogen meemaken. De koning werd slaaf, om slaven tot zonen van de Koning te maken.

Dat mag ons houvast zijn, daar mogen we op bouwen.

Dat zijn de lessen die we vandaag mogen leren uit dit wonderlijke verhaal.

God bestuurt, Hij is op de achtergrond aanwezig.....

De hoogmoedige komt ten val....wat je zaait zul je oogsten.

Menselijke zekerheden zijn geen echte zekerheden. Wie echt houvast wil in z'n leven zal zich moeten vasthouden aan Jezus Christus. Daar heb je voor vandaag, voor morgen, ja zelfs voor de eeuwigheid genoeg aan. AMEN

Mei 2014

G.P. Hartkamp

Wapenveld